

6. ROČNÍK, ČÍSLO 4/2016

FACTUM

ČTVRTLETNÍK MUZEA VYSOČINY JIHLAVA

O Stříbrné Jihlavě 2016 se dočtete na straně 6.

Výsledky fotosoutěže Photographia Natura 2016

V pátek 9. prosince 2016 se uskutečnila vernisáž výstavy vybraných soutěžních snímků, během níž proběhlo slavnostní vyhlášení výsledků soutěže a předání cen autorům nejlépe hodnocených snímků. V hlavní kategorii zvítězil snímek..

pokračování na straně 7.

Koho to zajímá?

Buddha popsal tři druhy lenosti. První je ta, kterou všichni známe a čas od času jí podlehneme. Když se nám prostě nechce nic dělat – poležme si ráno déle v posteli a myslíme na věci příjemnější. Druhá lenost je leností nesprávného cítění sebe sama – tedy lenost myslet. „Nedokážu nic udělat. Jiní meditují, pracují, vylepšují své vědomí, jsou laskaví a štedří, ale já jsem na všechno moc hloupý, nikdy v životě nic nedokážu, nemá cenu ani to zkoušet“. Třetí druhem lenosti je ustavičná zaneprázdněnost světskými drobnostmi. Než se pustit do velkých úkolů, je snadnější si nacházet „nezbytné“ pitominky a udržovat se v činnosti. Přičemž všechny ty pitominky lze v zásadě pokládat za užitečné, ale je to jen způsob, jak se vyhnout větším úkolům.

Vrátím se k tomu druhému typu lenosti, neb se s ním setkávám ve svém okolí překvapivě často. Nemusí být formulován tak, jak jsem uvedl výše – těch formulací může být celá řada. Třeba „Proč to dělat – koho to zajímá?“.

Vzpomínám to v souvislosti s přípravou tohoto čísla Museum Factum. Když jsem připomínal blížící se uzávěrku příspěvků, dostal jsem tuto otázku, která byla současně i zdůvodněním, že onen tazatel nic neodevzdá.

Nu – budiž, není povinností psát články do muzejního časopisu, je to svobodná volba. Pro někoho dokonce radost. Opravdu, jsou i tací! Nicméně mne ta otázka – tedy to sdělení lenosti – vyprovokovala k napsání tohoto příspěvku. Asi nastal čas vysvětlit, že vydávání Museum Factum není jen nějaké plácání se po vlastním rameni ve stylu „ó – jak jsme dobří“. A že už vůbec to není časopis určený jen pro nás – muzejníky. Je to způsob, jak sdělit širokému okolí, že naše muzeum není mrtvá instituce požírající peníze poplatníků daní, ale moderní společenskovedná instituce překypující aktivitami pro veřejnost.

Časopis Museum Factum, vycházející již šest let, je tištěné a hlavně elektronické médium oslovující široký okruh veřejnosti. Pro někoho to bude asi překvapením, ale náš časopis se tiskne pouze v pěťadvaceti kusech, které se zasílají do knihoven v rámci zákonem stanovených tzv. povinných výtisků, dále směřují na jednotlivá oddělení našeho muzea, do muzejní kavárny a na pokladnu muzea pro zájemce z řad návštěvníků. Důležitější je elektronická podoba časopisu. Ta je z našeho

muzea zasílána zejména našemu zřizovateli, tedy na Kraj Vysočina a také na magistrát města Jihlava, a to krom obecných adres skupinových i na mailové adresy celkem 85 osob v rámci odborů a oddělení. Krom toho je náš časopis pravidelně zasílán 62 základním školám, 33 středním školám a šesti vysokým školám v regionu či ve vztahu k regionu. Ale to není zdaleka vše. Mezi další adresáty patří 23 muzeí, 37 adres náleží různým médiím (rádia, televize, redakce novin) a 68 adres patří jiným institucím. Dále pak rozesíláme elektronickou verzi na mailové adresy 168 osob, ať již bývalých zaměstnanců, nebo příznivců muzea a zájemců o naši práci. K tomu je nezbytné vzpomenout i externích šířitelů (kolportérů) našeho časopisu, z nichž za všechny můžeme jmenovat našeho velkého příznivce a ex-rokertrního nadšence pana Jaroslava Kněžíčka, jehož mailové adresář obsahuje stovky dalších položek.

Z výše uvedeného si dovolím odhadnout, že náš časopis každé tři měsíce přiletne přinejmenším na 700 mailových adres. Pokud budu neskromně předpokládat, na řadě míst se k elektronické verzi stažené do počítače dostane více než jedna osoba, můžeme bez uzardění uvažovat o tisíci a více čtenářů. K tomu je vhodné připomenout, že všechna čísla časopisu jsou dostupná na webu našeho muzea s docela vysokým počtem návštěv, a že odkaz na Museum Factum je na internetu rychle dostupný.

Podle Gaussova rozdělení pravděpodobnosti (tzv. Gaussova křivka či chcete-li Gaussův klobouk) lze předpokládat, že z tohoto kvanta potencionálních čtenářů se vygeneruje dost skutečných zájemců nejen o jednotlivé napsané příspěvky a nabízené akce (což jistě ovlivňuje i návštěvnost muzea), ale i o činnost muzea jako celku.

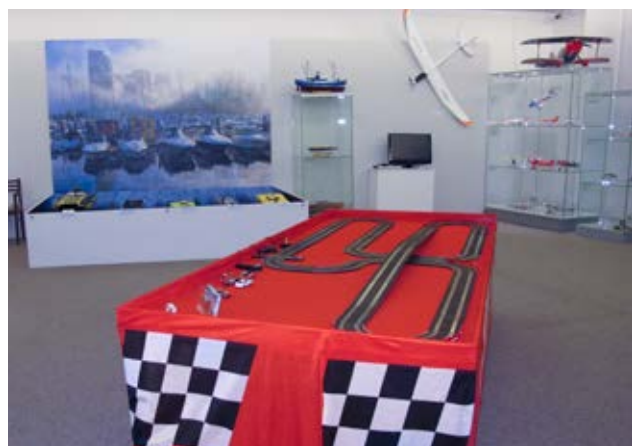
Ale nemusíme se spoléhat pouze na matematiku. Máme celou řadu konkrétních pozitivních ohlasů na jednotlivá čísla i na jednotlivé příspěvky. Je příjemné vědět, že časopis Museum Factum má nejen své pravidelné čtenáře, ale i své příznivce. A že je smysluplné jej vydávat, a tedy do něj pravidelně psát.

Tož, chopte se pera, kolegové. Již za tři měsíce vydáme další číslo...

Pavel Bezděčka

Kdo si hraje, ovládá

V rámci letošního *Týdne vědy a techniky AV ČR* byla v našem muzeu otevřena výstava modelů na dálkové ovládání (neboli RC modelů) nazvaná *Kdo si hraje, ovládá*. Výstava zapůjčená ze Slováckého muzea v Uherském Hradišti a od firmy Astra, spol. s r. o. Uherský Brod, představuje špičku současného RC modelářství. Návštěvníci si mohou prohlédnout několik desítek modelů aut, lodí, letadel, vrtulníků a dronů

nejrůznějších typů a velikostí. K neatraktivnějším exponátům patří superrychlé auto *Traxxas XO-1*, které dokáže zrychlit z 0 na 160 km/h za necelých pět sekund, obří model auta *Losi K&N DBXL 4 W Buggy* s benzínovým motorem a pohonem na všechna kola, více než devítikilogramový rychlostní člun *Rockstar 48 Catamaran* nebo profesionální dron s kamerou *Yuneec Typhoon H* vybavený antikolizním systémem. Velkému zájmu se těší i modely legendárních amerických automobilů Chevrolet Camaro a Chevrolet Corvette ze 60. let 20. století, slavných stíhaček P-47 Thunderbolt a F-16 nebo polomaketa bitevního vrtulníku AH-64 Apache.

Z výstavy je patrné, že časy, kdy modelářství bylo synonymem pro mnohahodinové řezání, vrtání, broušení a lepení, se stávají minulostí. Většina exponátů patří do kategorie RTR (tzv. *ready to run* – připraveno k jízdě) nebo RTF (*ready to fly* – připraveno k létání), a jsou tedy sestaveny přímo od výrobce. Výstavy jsou však i ukázky tzv. rozsypů stavebnic určených těm, kteří si model raději postaví sami.

Návštěvníci nemusí zůstat jen pasivními pozorovateli. Mohou si vyzkoušet ovládání modelů pomocí simulátoru, stát se pilotem na autodráze, zazávodit si s vlastním autíčkem a také zahrát řadu her. Výstava je otevřena denně mimo pondělí od 9:00 do 17:00 hodin, a to až do 5. února 2017.

Klára Bezděčková

František Novák bude vystavovat v muzeu

Nedávny absolvent Akademie výtvarných umění v Praze František Novák není v Třešti neznámý. Vidáme ho coby herce *Třeštského průměru* (Natvrdlí/Tylovi vrazi) a člena hudební skupiny *Lajky*. Je i jedním z těch, co udržují tradici betlémské cesty – poslední dobou staví rodinný betlém, který je možné v době kolem Vánoc navštívit. Svoji výtvarnou tvorbu ale zatím prezentoval poskrovnou. A právě s ní Vás chceme seznámit na letošní výstavě v třeštském muzeu, která byla zahájena 9. prosince a potrvá do 2. února příštího roku.

František Novák se v okolí prezentoval jen při společných výstavách jihlavského spolku *Ji.na.k*, opakovaně v telčské galerii Ateliér Síň a na společných výstavách v třeštské synagoze. Galerie AVU v Praze byla místem, kde autor v loňském roce prezentoval své práce spolu se spolužákem Ondřejem Basjukem na výstavě *Meeting* – styčným bodem obou autorů byla kresba tužkou na papíře a důraz na lidskou figuru. Následova-

la diplomantská výstava ve Veletřním paláci a v letošním roce výstava v Galerii Havelka v Praze a v galerii Ateliér Síň na židovském hřbitově v Telči. Zrealizoval také projekt na poslední třeštské *Cihelně*.

Figury v životní velikosti kreslené tužkou, zachycené v rozličných gestech a posléze vyřezané a nainstalované jako prostorové objekty se vzájemně ovlivňují, budí emoce a potvrzují tak zájem autora o lidské tělo v různých polohách. Svou inspiraci hledá ve skutečných situacích, lidech a přiběžích. Autor často ztvárňuje lidi z okraje společnosti a sociální rozměr je to, co z tvorby Františka Nováka zaznívá velmi naléhavě.

Milina Matulová

Mechorosty – latimérie mezi rostlinami

Výstavu s tímto názvem připravujeme pro naše návštěvníky na období od 26. ledna do 12. března 2017 ve spolupráci s kolegy z Vlastivědného muzea v Olomouci. Tímto názvem chceme poukázat na starobylý původ často přehlížených a nenápadných rostlin. Od evolučně mladších rostlin se liší tím, že nemají vytvořená pravá vodivá pletiva a rozmnožují se výtrusy. O jejich dalších specifikách, významu v přírodě i mož-

nosti využití pro člověka se veřejnost může více dozvědět z několika informačních panelů. Krásu opomíjeného světa mechorostů bude možné obdivovat na stovce uměleckých makro i mikro-fotografií Štěpána Kovala, který patří k evropské fotografické špičce specializující se na tuto skupinu. Výstavu doplní i řada interaktivních prvků, které představují svět mechorostů zábavnou a hravou formou. Na návštěvníky

školou povinné i pro ty již odrostlé tak čekají kvízové hádanky a úkoly, ve kterých si mohou například vyzkoušet, jak mechorosty přijímají vodu a živiny či jak velké množství vody jsou schopny zadržet ve svých tělech. Na závěr otázka pro zvědavé: víte, k výrobě jakého alkoholického nápoje se používají mechorosty a proč je lidé ve velkém sbírali v dobách minulých, například ve středověku?

Jiří Juříčka

Foto: Jiří Juříčka – MVJ

Voda v proměnách

V pondělí 9. ledna 2017 bude v muzejní kavárně zahájena výstava fotografií Aleny Slavingerové. Autorka se ve svých fotografiích snaží zachytit nálady a pocity, které příroda poskytuje. Svou v pořadí pátou výstavu fotografií nazvala *Voda v proměnách*. Vystavené fotografie jsou jen minimálně tónově upraveny. Autorka o svém zaujetí pro fotografování proměn vody říká: „Výstava by se mohla jmenovat i *Voda čaruje*. Všimli jste si, že voda maluje na své hladině neuvěřitelnou škálu výtvarných stylů, tvarů a barev? Vymýšlí i styly nové, které umělci dosud nezachytili. Voda umí užaslému divákovi předvést i několik různých výtvarných technik najednou nebo je řadit v rychlém sledu za sebou. Voda je prostě výtvarný génius. No a fotografovi pak už nezbývá, než stisknout spoušť.“

Pavel Bezděčka

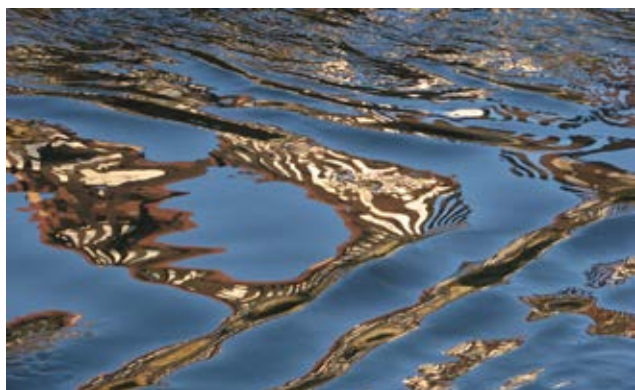

Foto: Alena Slavingerová

Photographia Natura 2017 – vyhlášení tématu

Vyvýšená místa, odkud můžeme pozorovat krajinu a horizonty (ta úchvatná místa, kde se země dotýká nebe) milujeme. Snad je to dědictví po dávných předcích, pokud v časech raného lidství opravdu běhali po otevřených afrických savanách. To proto dnes stavíme a radostně navštěvujeme rozhledny. Potřebujeme vidět daleko do krajiny, uchvacují nás její linie a vzdálené horizonty dráždí naši představivost.

Linií je v dnešní kulturní krajině nepřeborně, zejména těch technických. Ale na mnoha místech jsou dosud dochovány linie dřívější romantické barokní krajiny. Menší či větší bezleší v podobě polí, luk a pastvin členěná liniemi cest, ohrad a remízů, navíc v různých ročních obdobích, jsou také báječnou výzvou pro oko fotografa.

Linie v krajině. Ilustrace: Pavel Bezděčka – MVJ

Tématem 14. ročníku fotosoutěže jsou *Linie v krajině*.

Pouze připomínám – linie v naší, tedy v české a moravské krajině. A dodávám, že právě Českomoravská vrchovina je na linie a horizonty velice bohatá a motivující.

Tož – pevnou ruku, dobré světlo a zejména správný rozhled přejí všem účastníkům soutěže. Podmínky soutěže a přihlašovací formulář budou od Nového roku k dispozici v elektronické verzi na našem webu a také ve fyzické podobě na pokladně muzea.

Pavel Bezděčka

48. ročník mezinárodní konference

Archeologie středověku – Archaeologia historica (19.–23. 9. 2016)

Předposlední týden v září se každý rok, již od sklonku šedesátých let minulého století, sjíždějí do některého českého nebo slovenského města historici, archeologové, kunsthistorici, památkáři a další odborníci, které spojuje společný zájem o středověk. Letošní ročník, uskutečněný v Českých Budějovicích, byl však poněkud výjimečný. Poprvé se totiž prezentovalo téma *Postmedievální archeologie*, což přeloženo do češtiny znamená archeologii po středověku, tedy archeologii novověku a doby nejnovější (16.–20. století). Pořadatelé konference, tedy Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích a Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, rozdělili program do několika bloků tak, aby byla zastoupena všechna témata spojená se zkoumaným obdobím: 1. Novověká krajina a venkovská sídla, 2. Města a výroba v novověku, 3. Církevní stavby a novověký pohřební ritus, 4. Výzkum bojišť a vojenství v novověku, 5. Archeologie modernity.

Svou trochou do mlýna jsme mohli přispět i my referátem o archeologicko – antropologickém výzkumu barokní hrobky v kapli sv. Anny Samotřetí premonstrátského kláštera v Nové Říši. David Zimola a Andrej Shbat přednesli příspěvek o antropologickém zhodnocení kosterních pozůstatků obyvatel novoříšského kláštera a jejich pohřební výbavy z období 17. až 19. století. Výsledky netradičního a poměrně zajímavého výzkumu, který probíhal v Nové Říši v letech 2012 a 2013, bude publikován ve sborníku *Archaeologia historica* v roce 2017. Mezi mnoha nálezy učiněnými v hrobce pod kaplí sv. Anny byly také medailonky či medailky, které si věřící pořizovali již během svého života při příležitosti různých poutí nebo jako odznak náboženských bratrstev. Jako předmět náboženské úcty, výroby a obchodu jsou barokní medailky objektem zájmu Otakary Řebounové a Martina Omelky, kteří na toto téma přednesli velmi zajímavý příspěvek. Jejich výzkum přináší řadu poznatků nejen o použitých materiálech a podobě těchto specifických archeologických nálezů využívaných především v čase barokních poutí, ale také o ekonomice, která byla s obchodem s medailkami spojená. Například známá dílna na výrobu svátostek v Salcburku jich vyprodukovala podle odhadu za celou dobu svého fungování v letech 1660 až 1730 úctyhodných 18 000 000. A všechny se prodaly! Byznys je holt byznys v každé době.

Součástí mezinárodní konference byly i exkurze v historickém jádru města Českých Budějovic, prohlídka relativně nových expozic jihočeského muzea s názvem *Příběh města Českých Budějovic* a samozřejmě i prohlídka našeho národního stříbra – pivovaru Budvar. Ve čtvrtek 22. 9. jsme měli možnost navštívit muzejní expozice *Život a práce středověké společnosti* u Bechyňské brány v Táboře a výstavu *Táborský poklad* v areálu táborského hradu. Archeologií modernity byla v pátek 23. 9. konference ukončena. Nejednalo se jen o výzkum bojišť první a druhé světové války, ale také o průzkumy lokalit zaniklých relativně nedávno, např. vesnic opuštěných díky vysídlování Němců po roce 1945 nebo komunistických protiletceckých krytů apod. Jak je vidět, hranice zkoumání archeologických situací se posouvají stále blíže k současnosti, takže se možná ještě dožijeme doby, kdy budeme zkoumat „sami sebe“.

David Zimola

Bronzový medailon s vyobrazením Panny Marie a sv. Václava z hrobu č. 23, novoříšský klášter. Foto: Pavla Lajtkepová – MVJ

Rudolf Krajíc prezentuje *Táborský poklad* vystavený v bývalé sladovně v areálu táborského hradu. Foto: David Zimola – MVJ

Antropologický výzkum kostí z novoříšského kláštera. Foto: David Zimola – MVJ

Kterak muzeum ke kolejnici přišlo

Na počátku tohoto příběhu byl telefonní rozhovor s panem Pavlem Ženčákem, technickým náměstkem společnosti Moravia Lacto a. s. Sdílel mi, že v areálu mlékárny se začala bourat stará budova jídelny, postavená v 50. letech 20. století. Zde si všiml jedné zajímavé věci – ocelové nosníky, použité na strop, mu připadaly nestandardní, připomínaly mu tramvajové kolejnice z Olomouce, kde dříve žil. Kolejnice to byly určitě, jen jich je více typů. Profil železničních a tramvajových kolejnic se liší, ty tramvajové mají v hlavě kolejnice žlábek. A ten tam byl.

S panem Ondřejem Stránským z jihlavského magistrátu jsme společně zmíněnou budovu navštívili a domluvili převoz kolejnic do skladu magistrátu. Autenticitu kolejnic nám potvrdil pan Sýkora z občanského sdružení *Za záchranu historických trolejbusů a autobusů*, který se historii městské hromadné dopravy v Jihlavě intenzivně věnuje.

Kolejnice zakoupil magistrát za cenu šrotu a vyčlenil finance i na jejich převoz, vyčištění, otryskání a ochranný nátěr, aby degradace materiálu již dále nepostupovala. Takto bylo zachráněno šest kusů kolejnic o celkové délce kolem deseti metrů.

Nyní kolejnice čekají, stejně jako torzo první jihlavské tramvaje, na svoji druhou šanci. Do budoucna se totiž počítá s vystavením nedávno objeveného vlečného vozu č. 1a z roku 1909, takže i původní kolejnice by pravděpodobně nepřišly zkrátka.

Díky ochotě pana Stránského z Magistrátu města Jihlavy naše muzeum získalo kus kolejnice o délce cca 150 cm, který můžete vidět v expozici 20. století, hned vedle modelu vozu elektrické pouliční dráhy.

Tramvaje v Jihlavě jezdily mezi léty 1909 a 1948 a spojovaly centrum města s železničním nádražím, vzdáleným od centra města necelé tři kilometry.

Martin Kos

Kolejnice ve skladišti Magistrátu města Jihlavy. Foto: Ondřej Stránský

Vůz jihlavské elektrické dráhy. Fotoarchiv MVJ

Profil tramvajové kolejnice. Foto: Martin Kos – MVJ

Návštěva u Jezerní dámy

V rámci letošního *Týdne vědy a techniky AV ČR* zazněla v našem muzeu i přednáška inženýra Miroslava Čapka z Ústavu biologie obratlovců AV ČR nazvaná *V teritoriu Jezerní dámy: Expedice Tygr*. Poutavé vyprávění doprovázené spoustou vynikajících fotografií nás zavedlo do několika tygřích rezervací v Indii. Ačkoli se hovořilo hlavně o jedné z nejkrásnějších, nejcharismatictějších a bohužel také nejvíce ohrožených kočkovitých šelem, stranou nezůstaly ani další živočišné druhy, včetně těch kriticky ohrožených.

Jedním z hlavních cílů autorových cest byl národní park Ranthambore, v němž žila nejslavnější tygřice na světě. Legendární Tygří královna, Vládkyně Ranthambore, Paní jezera, ale hlavně Machli (hindsky ryba, podle kresby na lících) nesla oficiální označení T-16. Skoro 20 let obývala jeden z největších národních parků v severní Indii a za tu dobu mu přinesla slávu jako nikdo jiný. Byla nejfotografovanější divokou tygřicí na světě, stala se hrdinkou několika filmů, hlavní postavou řady publikací a její podobizna se ocitla i na poštovní známce.

Machli byla proslulá svou neohrožeností. Dokázala ubránit svá mláďata proti cizím samcům, skolit obrovského buvola a nebála se ani návštěvníků parku, jimž ochotně pózovala a jejichž džípy občas využívala jako kryt při útoku na kořist. Proslavila se však zejména svou schopností lovit krokodýly. Za svůj dlouhý, naplněný život vyvedla potomky s pěti partnery a její rodina dnes tvoří významnou část tygřích populace v Ranthambore. V posledních letech však i na zdánlivě nezdolnou Machli dolehlo stáří. Opustila své teritorium a zbytek života strávila v bažinaté krajině v méně úrodné části národního parku. Postupně slábala, potýkala se s různými neduhy a 18. srpna 2016 navzdory pokusům o záchranu skonala. Poslední rozloučení s tygřicí legendou se konalo se všemi poctami.

Klára Bezděčková

Tygřice Machli. Foto: Bhavik Thaker (CC BY 2.0, převzato bez úprav z www.flickr.com/photos/24592211@N05/7313557652/)

Stříbrná Jihlava 2016

Mezinárodní konference k dějinám starého hornictví a hutnictví (6.–8. 10. 2016)

Ve dnech 6. až 8. 10. 2016 uspořádalo Muzeum Vysočiny Jihlava ve spolupráci s archeologickou společností Archaia Brno, o. p. s., Krajským úřadem Kraje Vysočina a Statutárním městem Jihlavou, již osmý ročník mezinárodní konference k historii hornictví a důlních prací. Akci zahájili hejtmán Kraje Vysočina Jiří Běhounek, radní pro školství a kulturu Marie Kružíková a ředitel Muzea Vysočiny Jihlava Karel Malý. Konference s názvem *Stříbrná Jihlava 2016 – konference k dějinám starého hornictví a hutnictví* se zaměřila na prezentaci výsledků montanistických výzkumů, především na dolování nerostných surovin ve střední Evropě od pravěku do novověku.

Příspěvky byly předneseny ve čtvrtek 6. a v pátek 7. října 2016 v kongresovém sále Krajského úřadu Kraje Vysočina v Jihlavě. Ve čtvrtek byly předneseny referáty ze Švédska, Českomoravské vrchoviny a Kutné Hory, dále potom příspěvky sdružené do dvou tématických bloků: 1. Metodika v historické montanistice a 2. Horní města. Konference pokračovala večerním programem na jihlavské radnici, kde přítomné přivítal primátor města Rudolf Chloupek. Ve velkém gotickém sále jihlavské radnice následně referoval Zdeněk Laštovička o díle Gustava Kruma a v letošním roce zesnulých malířů Josefa Kose a Zdeňka Mázla. Večerní program spojený s bohatým občerstvením byl ukončen prohlídkou celého radničního komplexu pod vedením autora rekonstrukce domů na Masarykově náměstí č. 1 architekta Jaroslava Huňáčka.

Páteční zasedání na Krajském úřadě Kraje Vysočina pokračovalo přednáškami v šesti blocích: 1. Prehistorická těžba rud a metalurgie, 2. Evropské přeshraniční projekty montánní historie a archeologie, 3. Krušné Hory, 4. Zlato, 5. Archeometalurgie: teorie, praxe, experiment, 6. Slovensko. Zajímavá diskuze k referovaným tématům pokračovala ve večerních hodinách na hradě Roštejně. V sobotu 8. 10. byla akce ukončena exkurzí na místa středověkého dolování zlata a polymetalických rud „Štůlny“ u Humpolce pod vedením Petra Hrubého, Karla Malého a Zbyňka Buřivala.

Zdeněk Laštovička přednáší na jihlavské radnici.
Foto: David Zimola – MVJ

Konference se zúčastnilo celkem 62 odborníků na montánní problematiku ze Švédska, Německa, Slovenska, Itálie, Polska, Francie a pochopitelně i z České republiky. V předsálí kongresového sálu bylo prezentováno celkem 16 posterů, z nichž největší plochu zaujímal prezentace projektu ArcheoMontan – přeshraniční spolupráce mezi odborníky na středověkou archeologii na saské i české straně Krušných Hor. Projekt je zaměřen především na archeologické výzkumy hornických lokalit v Krušných Horách a prezentaci výsledků výzkumů formou publikací ve sbornících ArchaeoMontan 2013, 2014 a 2015 a výstav uspořádaných v letech 2014–2016 v Dippoldiswalde a v Chemnitz. Na výstavě byly zapůjčeny i předměty z archeologického depositáře Muzea Vysočiny Jihlava.

Již potřetí v řadě budou konferenční příspěvky publikovány v muzejním přírodovědném periodiku *Acta rerum naturalium*. Také třetíkrát periodicitou konání mezinárodní konference Stříbrná Jihlava byla zachována. Můžeme se tedy těšit na devátý ročník v roce 2019 již dnes.

David Zimola

Kongresový sál Krajského úřadu v době konání konference.
Foto: David Zimola – MVJ

Účastníci konference na noční prohlídce hradu Roštejn.
Foto: David Zimola – MVJ

Exkurze na hornické lokality v okolí hradu Orlík u Humpolce.
Foto: Marek Krutiš – MVJ

Výsledky fotosoutěže Photographia Natura 2016

Tématem třináctého ročníku fotosoutěže pořádané Muzeem Vysočiny Jihlava byli „Naši opeřenci“. Do uzávěrky jsme obdrželi 279 soutěžních fotografií od 55 autorů nejen z regionu, ale i z řady míst celé republiky. Z toho bylo 51 studentských a 24 žákovských snímků.

V pátek 25. listopadu 2016 v kongresovém sále Kraje Vysočina (na fotografii stav před zahájením hodnocení) vyhodnotila soutěžní snímky devítičlenná komise složená z profesionálních fotografů, výtvarníků a přírodovědců.

V pátek 9. prosince 2016 se uskutečnila vernisáž výstavy vybraných soutěžních snímků, během níž proběhlo slavnostní vyhlášení výsledků soutěže a předání cen autorům nejlépe hodnocených snímků.

V hlavní kategorii zvítězil snímek „*Odzemek ve dvou*“ od Jiřího Parůžka z Frenštátu pod Radhoštěm, který je autorem i snímku s názvem „*Když mne pustíš, splním ti...*“, jenž za třetí místo získal pomyslnou bronzovou medaili. Druhé místo získala fotografie jihlavského fotografa Vladimíra Holuba „*Hammoun*“.

Ve studentské kategorii zvítězil snímek „*S hlavou v oblacích*“ od Marie Zemanové z Meziříčka – Jamného a v žákovské kategorii první místo obsadil snímek „*Máme hlad!*“ Markéty Křížové z Okrouhličky.

Všichni jmenovaní obdrželi ceny, které kromě Muzea Vysočiny Jihlava věnoval Kraj Vysočina a firma Mitech s r. o. Jihlava. Vítězům soutěže osobně blahopřála i náměstkyně hejtmana Kraje Vysočina Jana Fischerová, pod jejíž záštitou se soutěž konala.

Výstava bude v našem muzeu otevřena do 29. ledna 2017, následně bude zapůjčena do Horácké galerie v Novém Městě na Moravě.

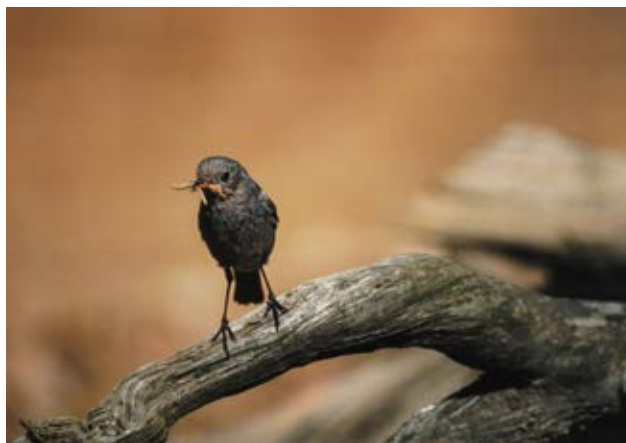
Pavel Bezděčka

První místo

Třetí místo

Druhé místo

Nejlepší studentská fotografie

Nejlepší žákovská fotografie

Fotografie připravené k hodnocení. Foto: Pavel Bezděčka – MVJ

130 let telčského muzea

Před 130 lety, 25. prosince 1886, bylo možné poprvé zhlédnout muzejní expozici v Telči. Nově otevřenému muzeu byla přidělena jedna místnost na radnici, která se však během krátké doby, vzhledem k rozrůstajícím se sbírkám, stala nedostačující, a tak se muzeum stěhovalo do Dívčí měšťanské školy, bývalé jezuitské koleje, kde byly k dispozici tři místnosti, později šest místností a přílehlá chodba. Zde bylo muzeum až do roku 1963. Tyto prostory byly nevyhovující, neboť byly vlhké a těžko přístupné. Muzeum bylo spravováno muzejním spolkem založeným v roce 1897. Vůdčími osobnostmi spolku a muzea byli Jan Beringer, Jaroslav Janoušek, Jan Tiray, Karel Maška, Jeroným Šašecí a další osobnosti telečského veřejného a kulturního života.

V 50. letech 20. století byl muzejní spolek administrativně zrušen a muzeum přešlo pod správu MNV v Telči a následně pod správu ONV v Třešti. Od roku 1963 spadá pod Muzeum Vysočiny v Jihlavě, jehož součástí je dodnes. V roce 1962 bylo muzeum nuceno opustit školní prostory a sbírky byly v roce 1963 neuspořádaně sestěhovány do přízemí zámeckého purkrabství, do zcela nevyhovujících podmínek a muzeum bylo pro veřejnost uzavřeno. Teprve v roce 1967, po nástupu doc. Evy Melmukové do muzea, bylo započato se systematickou

evidencí sbírek a s uspořádáním celého fondu. Díky doc. Melmukové byla otevřena muzejní expozice v prvním patře purkrabství.

V roce 1971 se také začalo jednat o nových muzejních prostorech v právě rekonstruovaném domě čp. 71. S nástupem normalizace však byly tyto návrhy o zlepšení podmínek muzea definitivně zamítnuty.

V 80. letech 20. století bylo muzeum opět přestěhováno, tentokrát do prvního patra jižního zámeckého křídla, kde je muzeum v nájmu dodnes. Národní památkový ústav v Českých Budějovicích má však své plány na využití těchto prostor, a tak má muzeum k roku 2018 výpověď.

Další kulatých 140. výročí založení muzea si budeme připomínat již v nových prostorech, v nové expozici. Kde konkrétně to bude, je předmětem jednání, ale věřím, že nadřízené orgány ani město Telč své muzeum padnout nenechá. Vždyť to je naše minulost, práce našich předků. Nelze se dívat pouze na současnost a budoucnost, je zapotřebí podívat se také zpět. Tam, kde se na nás a na naše počínání „dívají“ ti výše jmenovaní, kteří se o vznik muzea a jeho chod zasloužili.

Helena Grycová Benešová

CES on-line

A máme to tady! Prosinec, snad nejhektičtější měsíc v roce. Začíná maraton v obíhání všemožných obchodů, abychom obdarovali své blízké tím pravým dárkem. Kdo váhá, tomu napovídá množství reklamních letáků, které denně zahlučuje naše domovní schránky. Lákadel z technologického světa je zde opravdu nespočet, podle obchodníků se hitem letošních Vánoc stane chytrá elektronika i virtuální realita.

Internet pohltil skoro celý svět a zaplavil i naše muzeum. Vzdorovat by bylo hloupé, a tak s větším či menším nadšením proplovám počítačovou sítí a přistávám na *Portálu PO*, elektronické poště a od poloviny letošního roku i v *Centrální evidenci sbírek*, která po své modernizaci nese název *CES on-line*. Nový webový informační systém se skládá ze dvou částí – veřejné a neveřejné.

Neveřejná část je dostupná pouze pracovníkům MK ČR a správcům sbírek evidovaných v CES. Po přihlášení svým uživatelským jménem a heslem se zpřístupní jejich sbírky a podsbírký včetně všech textových informací o nich, s výčetí čísel jak

platných, tak vyřazených. Přímo v tomto virtuálním prostoru se připravují aktualizace podsbírek, vývozy do zahraničí i hlášení krádeží a sleduje se postup jejich vyřizování. Hlavní výhodou je to, že veškerá komunikace související s aktualizací sbírek v CES probíhá on-line, tedy bez aplikace CESik, vypalování CD a čekání na nové aktualizací soubory, jak tomu bylo dříve. Proces správy sbírek v CES se tím výrazně zrychlil, neboť ministerstvo již změny nevkládá, pouze potvrzuje a kontroluje. Je možné, že se v dohledné době v tomto systému usnadní i další sbírková administrativa mezi ministerstvem a správcem sbírek.

Veřejný prostor *Centrální evidence sbírek* má teď modernější podobu, lze vyhledávat základní informace o sbírkách, v detailu podsbírký se zobrazují i textové informace o podsbírký, počet předmětů a doprovodná obrazová dokumentace. Tyto stránky, které se zobrazují každému uživateli internetu, jsou dostupné na www.cesonline.cz Tak si tam zabrouzdejte!

Ingrid Kotenová

Betlémy v novém

Krátká zpráva z Třeště: Expozice betlémů v prvním poschodí Schumpeterova domu se letos na podzim převlékla do nového. Vitríny, ve kterých byly ještě nedávno všechny naše betlémy, pocházely z 90. let minulého století. Jejich vzhled tomuto období odpovídal a po technické stránce už nebyly v uspokojivém stavu. Díky finančnímu příspěvku Kraje Vysočina, prošla celá expozice rozsáhlou reinstalací. Nové vitríny ve tmavém provedení nechávají vyniknout vystaveným exponátům, podobně jako zastínění oken fólií potíštěnou výjevy z betlémů. Věříme, že betlémy v novém rouchu budou důstojně reprezentovat betlémářskou tradici v Třešti a potěší jako každoročně stovky návštěvníků.

Milina Matulová

Nová instalace. Foto: Milina Matulová – MVJ

Pravěké Lhánice

V listopadu tohoto roku proběhla další etapa záchranného archeologického výzkumu v obci Lhánice (okr. Třebíč). Již v minulosti byla na jejím SZ okraji povrchovými sběry a zejména pak při stavbě rodinných domů zachycena polykulturní lokalita se stopami osídlení z mladší doby kamenné, doby bronzové, laténu či raného středověku. Letošní podzimní výzkum však přinesl zatím nezajímavější a minimálně co do počtu nejbohatší nálezy.

Během výkopových prací pro inženýrské sítě došlo k narušení na první pohled nevelkého objektu, jehož zásyp zprvu vydal několik úlomků keramiky a také hliněná tkalcovská závaží. Po začistění celého místa vyšlo najevo, že se pravděpodobně jedná o tzv. zásobnici (zahloubený sklípek), což se nakonec potvrdilo. Následná sondáž do další úrovně zásypu odhalila, že obsahuje mocnou vrstvu keramiky se stopami po požáru. Po dohodě s majitelem pozemku (jemuž tímto patří velké díky), bylo přistoupeno k rozšíření původního úzkého výkopu a objekt byl prozkoumán celý.

Plošný výzkum ukázal, že objekt je přibližně kruhového tvaru s plochým dnem a mírně podebranými stěnami, zahloubený od současné úrovně terénu o cca 1,5 m. Dále se ukázalo, že keramická vrstva byla rozprostřena po celé ploše dna a dosahovala místy mocnosti až několik desítek centimetrů. Mimo stovek větších či menších fragmentů rozličných nádob obsahovala také značný počet tkalcovských závaží, která opět nesla stopy po požáru. Z ostatních nálezů jmenujme např. část pře-

páleného paroží, šnečí ulitu a zejména kamennou broušenou sekeru, která je v tomto období pravěku raritou. Celá situace je totiž datována do mladší doby bronzové (13.–10. stol. př. n. l.), do období kultur tzv. popelnicových polí. Interpretovat ji lze zřejmě jako doklad požáru nám neznámé stavby, při kterém vzalo za své i její vnitřní vybavení (mimo keramického inventáře např. tkalcovský stav). Tyto již nefunkční předměty byly následně vhozeny do (minimálně od té chvíle) nevyužívané zásobní jámy, které se ale požár nedotknul. Na okraji objektu byla zachycena také kúlová jáma se šikmým sklonem, což může indikovat možný způsob jejího zastřešení.

Z výplně objektu byly odebrány vzorky na archeobotanický rozbor a také na datování pomocí izotopu C₁₄. Na výsledky těchto analýz si však musíme ještě počkat. Výkopové práce budou na parcele pravděpodobně pokračovat i v příštím roce, a můžeme se tak těšit na další zajímavé objevy.

Aleš Hoch

Objekt po vybrání (s ponechanou částí keramické vrstvy).

Foto: Aleš Hoch – MVJ

Situace po první sondáži. Foto: Aleš Hoch – MVJ

Tkalcovská závaží. Foto: Aleš Hoch – MVJ

Projekt „Historické využívání krajiny Českomoravské vrchoviny“

Jihlavské muzeum je dlouhodobě řešitelem vědeckov-
zkumných projektů a úkolů; odborní zaměstnanci financu-
jí takové projekty jak z běžného rozpočtu organizace, tak i
s pomocí nejrůznějších grantových projektů; muzeum již
získalo podporu výzkumných projektů od Grantové agentury
ČR, Ministerstva životního prostředí, z tzv. Norských fondů
a Ministerstva kultury.

Od r. 2013 do r. 2016 bylo muzeum spoluřešitelem rozsá-
hlého projektu „Historické využívání krajiny Českomoravské
vrchoviny v pravěku a středověku“. Dalšími řešiteli byly Filo-
zofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, Archaia Brno,
Lesnická a dřevařská fakulta Mendelovy univerzity v Brně a Ar-
cheologický ústav Akademie věd ČR v Brně. Celkový rozpočet
projektu byl více než 20 milionů korun, náklady projektu zcela
pokryl příspěvek Ministerstva kultury. Celkem se na řešení pro-
jektu trvale podílelo více než dvacet odborníků (archeologů,
historiků, geolog, IT specialisté aj.) a dalších více než čtyřicet
osob se podílelo pouze na řešení některé části projektu. Jih-
lavské muzeum disponovalo částkou 2,8 milionu korun, která
pokrývala zejména náklady na služby (analytické práce a roz-
bory), nákup spotřebního materiálu, cestovné, osobní náklady
a režijní náklady muzea. Za muzeum byli řešiteli archeolog D.
Zimola, historik R. Gonda a geolog K. Malý.

Hlavním cílem projektu bylo zpřístupnit informace o historic-
ké krajině a jejím vývoji ve vazbě na změny přírodních podmí-
nek. Důraz byl kladen jednak na souhrn a revizi dosavadních
poznatků, ale stejně tak i na získávání nových poznatků, jak
z oborů archeologických, tak i navazujících přírodovědných.
Obecným výstupem projektu jsou dokumentace a metodika
dokumentace a ochrany ohrožených archeologických pamá-
tek – pravěkých a středověkých opevnění a mohylníků, stře-
dověkých zaniklých vsí, hradů, tvrzí a drobných fortifikací, cest
i pro Českomoravskou vrchovinu tak typického fenoménu,
jakým jsou středověké důlní a úpravnické areály. Muzeum se
podílelo na řešení dvou tzv. dílčích cílů projektu, kterými byly
středověké vesnice a důlní a úpravnické areály.

Jedním z hlavních výstupů projektu je elektronická databá-
ze archeologických lokalit a památek. Její veřejně přístupnou
část lze najít na adrese <https://naki.phil.muni.cz/>. Obsahuje
základní informace o celém projektu a umožňuje jednoduché
vyhledávání podle názvu lokality, archeologické komponenty
nebo podle fyzického stavu, ve kterém se daná památka
v současné době nachází. Ke každé lokalitě jsou pro běžného
uživatele připojena i vybraná data, jako např. historické názvy
obcí, názvy tratí, datování lokality a další údaje. Výsledkem jsou
přehledné mapy celého Kraje Vysočina s částí Znojemska s bo-
dově vyznačenými lokalitami podle archeologické periodizace
(paleolit a mezolit, neolit, eneolit, doba bronzová, doba laténs-
ská, doba římská, doba stěhování národů a raný středověk)
nebo podle typů lokalit (těžební a zpracovatelské areály) či
druhů sídel (vesnice, feudální sídla, fortifikace apod.). V sou-
časné době je v databázi 5093 lokalit; 1004 hesel zpracovali mu-
zejníci. Databáze je provázaná s GIS aplikacemi – informace
lze v různých kombinacích zobrazovat i v elektronické mapové
podobě a připraveny byly i tištěné mapy.

Ukázka z projektové databáze archeologických lokalit.

Dalšími výstupy projektu byly výstavy – celkem byly reali-
zovány tři. V loňském roce to byla souhrnná výstava o těžbě
a zpracování rud na Českomoravské vrchovině a také výstava
o zaniklých vesnicích na Brtnicku. V letošním roce pak souhrn-
ná výstava všech témat projektu „Historické využívání krajiny
Českomoravské vrchoviny v pravěku a středověku (Historie
krajiny)“. Všechny tři výstavy měly premiéru v jihlavském mu-
zeu, jsou ale připraveny jako putovní a byly už instalovány na
filozofické fakultě MU v Brně.

K odborným výstupům projektu patří také návrhy me-
todických postupů, návody k prevenci a ochraně zaniklých
montánních areálů, vystoupení na konferencích a seminářích
(zástupci muzea měli celkem sedm prezentací) a odborné
publikace. Jihlavští muzejníci publikovali v rámci projektu tři
texty v odborných recenzovaných časopisech, autorsky se
podíleli na jedné odborné knize, další tři příspěvky jsou v tis-
ku a řada dalších v přípravě k tisku.

Fakticky bude projekt ukončen 31.12.2016, formálně pak v po-
lovině roku 2017 schválením vyúčtování a výstupů projektu. Už
nyní však lze konstatovat, že projekt přinesl enormní množství
nových dat i nových pohledů na stávající informace o archeo-
logii Českomoravské vrchoviny v pravěku a středověku; inovací
je zejména důsledný interdisciplinární přístup archeologických
a přírodovědných oborů ke zkoumané problematice. Mimo
těchto výsledků základního výzkumu mohou výstupy projektu
přímo využít (mj. díky zpracování v databázové podobě a GIS
aplikacích) orgány státní správy, místní samosprávy a vlastníci
nemovitostí jako nástroj k řešení dlouhodobých záměrů pro
management kulturní krajiny. Projekt tak přispívá k ochraně
kulturního dědictví, jeho propagaci a prezentaci odborné i laic-
ké veřejnosti.

Radim Gonda, Karel Malý & David Zimola

Zaniklá středověká ves Bradlo u Hosova a její ničení lesními pracemi.
Foto: David Zimola – MVJ

Geodetické zaměření terénních reliktů na zaniklé vsi Střenčič u Jestřebí.
Foto J. Mazáčková

Ukázka kresebné dokumentace parcel na zaniklých Stančicích.
Kresba: J. Mazáčková

Instalace výstavy Historické využití krajiny Českomoravské vrchoviny v pravěku a středověku v dubnu 2016. Foto: David Zimola – MVJ

Odběr vzorků pro dendrochronologické datování, sejpy po rýžování zlata u České Bělé. Foto: Karel Malý – MVJ

Dokumentace tzv. Ag-štol.
Foto: Karel Malý – MVJ

Vzorkování v Růženě štole.
Foto: Karel Malý – MVJ

Zvíře v bytě v čase adventním

Máme doma kocoura. Respektive kočku. Je to dvouletá britská modrá a bez ohledu na oficiální jméno jí říkáme „Paní kočka“. Poté, co jsme museli před delším časem dát utratit našeho zlatého retrívra, jsem se zařekla, že živé zvíře v domě mimo klec či akvárium nechci. Tohle předsevzetí se postupně vytratilo a teď s námi spokojeně sdílí domácnost malý chlupatý ďábel. Kdo má doma šelmu kočičí, ví, o čem mluvím.

Pohybuje se tiše a měkce, zvolna a obvykle důstojně, ovšem jen do momentu, kdy jí rupne v mozku (jak říká dcera – posednou ji démoni) a začne lítat rychlostí blesku po domě, přičemž jí tlapy v zatačkách neovladatelně kloužou a smykem se řítí proti zdi, dveřím či nábytku. Po důstojnosti nezbyde ani stopa. Má svá určená místa – pelíšky, šplhadlo, lehátko na topení, ale s neomylným instinktem vyhledává místa, kde překáží nebo kde nemá co dělat: rozečtené noviny či knihu, notebook s rozpracovaným textem, stůl s jídlem, křeslo s odloženým pletením (než si dojdou pro čaj), stůl s jídlem, rozestlanou postel, bednu připravenou na uložení sběru (do které nese manžel plnou náruč novin), kuchyňská linka s jídlem... A když jí něco vyčtete, upře na vás svítivé oči se znechuceným výrazem: „Ty s tím naděláš!“ Ani návraty domů nepřipomínají časy soužití se psem, který vás hlasitě vítá za všech okolností. Kočičák nás obvykle registruje jen lehkým pootevřením rozespálých očí, jako by kárávě sděloval – no to je dost, že jste se taky ráčili dostavit domů...

Adventní čas je pro našeho kočičího drahouška jedním velkým dobrodružstvím. Pro děti chystám adventní kalendář

v podobě postavení umělého stromku, na který rozvěšuji pytlíčky s překvapením. Paní kočka zvládne spodní větve stromku očesat bez ohledu na kalendář hned první noc. Ze stromu vyrábí podivnou štetku na nádobí, protože po něm leze a nechápe, že s její váhou to stromek nezvládne. Nahoru sice vyleze, ale větve se ohnou dolů a kocour nakonec po kmeni sjede po břiše zpátky na zem. Neustále mi rozebírá adventní výzdobu v podobě podnosu se svíčkami, zlatým pískem a různě velkými kuličkami, které z podnosu vyhrabe a zahání pod nábytek do naprosto nedostupných míst. Tahala jsem ji už z kbelíku, do kterého jsem si dala saponát na okna, ale nestihla dolít vodu, z plechové dózy na cukroví (bohuďák zatím prázdné), z krabice s rozestavěným betlémem, z pečícího plechu (bohužel se zbytky cukroví), z čerstvě vypraných závěsů, z tácu s perníky připravenými ke zdobení i z vytřeného kredence. Ale zlobit se na ní nějak nedokážu. Nevím, jestli je to tím adventním časem nebo její povahou a vzhledem. Nakonec se večer stejně spokojeně zahníždíme v křesle, kam za mnou přijde a s hlasitým „mňau“ se domáhá drbání po těle.

Až nastane Štědrý večer, dostane vánoční mašli a u vánočního stromku si to všichni užijeme (na ten pravý jehličnan už neleze – ten je totiž tvrdý a píchá do tlapek). A bude to jako v té známé písni: „Hoši a děvčata, pěstujte kotata, Země je kulatá a místa je tu dost...“

Krásné svátky a spokojený začátek roku 2017.

Ludmila Moržolová

Muzeum Vysočiny Jihlava

- Do 8. 1. 2017** **Staré pověsti české**
výstava pověstí doplněná o řadu
křesťanských i pohanských pověr a zvyků
– připravilo soukromé kulturní zařízení
Čechova stodola z Bukové u Příbrami
- 26. 1. – 12. 3.** **Mechorosty – latimérie mezi rostlinami**
výstava připravená ve spolupráci
s Vlastivědným muzeem v Olomouci
- do 29. 1.** **Snídaně v trávě**
výstava úsměvných majolikových plastik
– průřez tvorbou Vladimíra Groše
z posledních let
- do 29. 1.** **Photographia Natura 2016**
13. ročník tradiční výstavy prací
z fotosoutěže, tentokrát na téma Naši
opeřenci
- 2. 2. – 26. 3.** **Hic sunt leones**
fotografie zoologa Miloše Anděry
z cest po Africe
- do 5. 2.** **Kdo si hraje, ovládá**
výstava vytvořená Slovákým muzeem
v Uherském Hradišti ve spolupráci s firmou
Astra, spol. s r.o. představuje v současnosti
nejdokonalejší modely na dálkové ovládání
- 7. 2. – 2. 4.** **Skoro všechno o ZOO**
výstava k 60 výročí založení jihlavské ZOO
- únor–červen** **Lego – svět kostiček**
velmi oblíbený stavebnicový systém
v jihlavském muzeu
- 23. 3. – 18. 6.** **Stroj času**
„Bez vitrín a pouček, vezmi všechno do
ruček! Aneb sekni, bodni, pohřbi, nazuj...“
interaktivní archeologická výstava

Kavárna Muzeum

- do 8. 1.** **Zuzana Kieferová:**
Obyvatelé posvátných hor
obrazy inspirované cestami
po posvátných pohořích Číny
- 10. 1. – 19. 2.** **Voda v proměnách**
fotografie Aleny Slavingerové
- 21. 2. – 2. 4.** **Lucie Dušáková: Fotografie**
autorská výstava fotografií

Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Třešť

- do 2. 2.** **„František Novák, dobrý den...“**
výstava představí výběr z dosavadních prací
autora

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA!

Voda v proměnách – Foto: Alena Slavingerová

Museum Factum | 6. ročník, 4/2016
čtvrtletník Muzea Vysočiny Jihlava
MK ČR E 19885
ISSN 1805-0484 (tisk)
ISSN 1805-0492 (on-line)

Vydává: Muzeum Vysočiny Jihlava,
příspěvková organizace,
Masarykovo nám. 55, 586 01 Jihlava
IČ: 00090735, muzeum.ji.cz,
muzeum@muzeum.ji.cz
tel.: 567 573 880

Redakce: Mgr. Ludmila Moržolová
(morzolova@muzeum.ji.cz),
Pavel Bezděčka
(bezdecka@muzeum.ji.cz)

Grafický návrh a DTP: Oldřich Žaluda